

Rollemanschiksie

Vier generaties van huis weg

Marianne
Schenderling

inkijkexemplaar

Marianne Schenderling

Rollemanschiksie

Vier generaties van huis weg

Eerste druk 2024
Copyright tekst © Marianne Schenderling

OMSLAG
vormgeving ProBeeld | Ambilicious
foto Peter van Beek

BINNENWERK
vormgeving Ambilicious Studio
redactie Sabine Mourits
taalkundige redactie Jolanda Geels
eindedactie Inanna van den Berg | Ambilicious

Copyright © 2024 Ambilicious, Breda

ISBN 978-94-93366-07-7 | NUR 301

www.ambilicious.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Rollemanschiksie

Vier generaties van huis weg

Ambilicious Breda | Kalmthout

DEEL 1

RAJI

Het woonwagenkamp is in rep en roer: Raji wil naar de universteit. Een valsspelende fanfare brengt niet meer kabaal voort dan de door elkaar schreeuwende opa's, ooms, tantes, nichten, neven en burens. De hele goege-meente eist dat het meisje dit waanzinnige idee uit haar hoofd zet.

De oudsten roepen diezelfde middag een familieraad bijeen en binnen een half uur puilt de grote wagen uit van de mensen. Daar drukt de warmte op alle aanwezigen; vrouwen wuiven zich koelte toe met een waaier, mannen knopen de bovenste knoopjes van hun overhemden los.

Voor de tafel staat Raji, bleek weggetrokken, haar lange, nette rok hangt bewegingsloos tot op de vloer. De blouse met lange mouwen kleeft aan haar rug, zweetdruppels glippen haar nek en hals in. Ze staart naar haar voeten, plukt aan haar kraagje.

Zoni, haar pappo, overgrootvader, en oudste van de clan, zit aan het hoofd van de tafel. Hij stopt zijn pijp met tabak uit een vilten tabakszak, ooit van zijn vrouw Klara als huwelijkscadeau gekregen. De lucifer sist als hij hem aan de onderkant van de tafel aansteekt en naar zijn pijp brengt; geleidelijk kriebelt de tabaksrook in haar neus. Irritant, maar ze durft het niet weg te wuiven.

Met veel kabaal opent Yanoro, haar grootvader, de deur en stampt over de drempel. De tocht laat de zoom van haar rok lichtjes ritselen, nerveus trekt ze de plooiën glad. Haar opa pakt de stoel rechts naast zijn schoonvader, gaat zitten, plant zijn ellebogen op tafel en vlecht zijn handen ineen tot een aambeeld waar hij zijn door zorgen

zwaar geworden hoofd op laat rusten.

Aan de andere kant van de tafel zitten Klara en Crina als regentessen met rechte ruggen en hun ellebogen steunend op het tafelblad, hun handen gevouwen en een vastberaden uitdrukking op hun gezicht.

Yanoro kijkt met een schuin oog naar zijn vrouw die in een fractie van een seconde haar mond opent, direct sluit en stuurs voor zich uit staart. Oom Pali oogt al net zo nors. Hij staat achter zijn vader en gaat pas zitten als Zoni tegen zijn arm tikt en op de stoel links naast hem wijst.

Raji weet het: haar lot ligt in de familiehanden. Ze bijt op haar lip en blikte de mannen één voor één aan in een poging hen voor zich te winnen. De gedachte dat al haar argumenten straks afketsen op hun grimmig neen, die onneembare barricade, overspoelt haar met wanhoop.

De mannen schuiven op hun stoelen, kijken elkaar aan en richten uiteindelijk hun blik op het meisje voor hen dat kracht lijkt te zoeken in de muur tegenover haar. Achter de hoofden van de mannen ziet ze de bonte wandkleden waar ze als kind de meest spannende verhalen in ontdekte. Deze keer helpen de patronen haar niet te ontsnappen. Gelukkig knikken de oma's haar vriendelijk toe en geven haar moed om de confrontatie aan te gaan. Ze telt in haar hoofd tot drie, schraapt haar keel en springt in het diepe.

'Ik heb me ingeschreven bij de universiteit en een studietoelage aangevraagd,' verkondigt ze met schorre stem. 'Studeren wil ik. Leren over hoe mensen uit volkeren zoals de onze leven en denken. Welke gewoontes ze ontwikkelden en ...'

Haar uiteenzetting gaat verloren in luid gepuf en gesis. Angstaanjagend gerommel van een vulkaan op uitbarsten waardoor de wagen los lijkt te komen van zijn blokken. 'Over ons leren? Reizigers?' De toehoorders

overschreeuwen elkaar op boze toon. 'Dat weet je toch allemaal al. Wie moet jou daarover vertellen?' Een van de oudere vrouwen haalt luid haar neus op en gromt: 'Pfff, je wilt alleen maar interessant doen.'

Met haar handen wriemelt ze aan de boord van haar rok, haar voeten schuifelen nauwelijks merkbaar richting de deur. Vluchten wil ze, zonder de aanwezigen nog een keer aan te kijken. Na een paar ellenlange seconden, precies op het moment dat Zoni zijn pijp uit zijn mond haalt en met zijn duim en wijsvinger lange iele punten aan zijn snor draait, tilt ze haar hoofd op. Pali laat zijn mondhoeken naar beneden hangen en pulkt aan zijn kin, maar zegt niets. Yanoro heft zijn handen boven zijn hoofd, laat ze op zijn knieën vallen en slaat keihard met zijn vuist op tafel. Haar grootvader voelt zich kennelijk genooddaakt op te treden. 'Het wordt tijd dat je je plaats weet schiksie.' Hij gebruikt het reizigerswoord voor meisje. 'Ons soort mensen leent geen geld van de staat. Wij studeren niet en jij, je bent al naar twee scholen geweest. Er zijn grenzen!'

'IK WIL DAT WEL!' Ze balt haar vuist, draait driftig haar hoofd opzij en kijkt uitdagend om zich heen. In een fractie van een seconde ziet ze hoe omi haar vinger naar haar lippen brengt, alsof ze wil zeggen: sst, laat die lawine aan bezwaren rustig over je heen komen.

Ze kijkt de mannen aan. Yanoro's gezicht kleurt rood. Was hij een stier geweest, schraapte hij zijn hoeven over de vloer en boog zijn woeste kop om haar op de horens te nemen.

Ineens bemoeit iedereen zich ermee. Rosa, een van de oudere vrouwen, draaft met opgeheven handen naar voren om haar door elkaar te schudden.

Gelukkig staat oma Crina razendsnel op, slaat met vlakke hand op de tafel en roept 'Tyrde!' wat zoiets

betekent als Basta.

Omi Klara hijst zich vastklampend aan de tafel moeizaam omhoog tot ze naast haar dochter staat. Ze bekijkt de amok makende mannen en vrouwen een voor een, wijst naar haar achterkleindochter en zegt met vaste stem: 'Onze meisjes mogen over de schutting kijken, ze hoeven niet meer zoals wij vroeger het huishouden te doen en jong te trouwen. We leven NU en onze Raji gaat studeren. Omdat zij dat wil!' Met op elkaar geklemde lippen kijkt ze de hele kring rond als was ze de keizerin van de buurt en gaat zitten.

Het meisje zet een stap naar achteren tot ze met haar rug tegen de muur leunt en de hele situatie beter overziet.

Een stuk of vier, vijf jongere vrouwen vallen haar omi handenklappend bij en roepen 'Awa, awa!' alsof ze leden van het Britse parlement zijn. Twee oudere vrouwen staan in de hoek dicht bij de deur, werpen schuine blikken naar omi en smiespelen: 'Onze meisjes ... moet zij zeggen, die Klaartje.'

Raji's mond valt open als ze ziet hoe haar omi half overheid komt, haar ogen in die van de ander priemt en haar tong tegen haar tanden drukt. 'Pff,' klinkt het en de roddelaarsters buigen het hoofd.

Aan de andere kant van de tafel bijten Zoni, Yanoro en Pali ongemakkelijk op hun onderlip, wat ze altijd doen als ze bakzeil dreigen te halen. De mannen hijsen zich op uit hun stoelen en hompelen de deur uit.

Binnen blijft het doodstil, iedereen luistert met gespitste oren alsof er buiten een smakelijk egeltje door de bladeren schooiert. Wie goed luistert hoort Pali zachtjes mopperen op de vrijgevochten meiden van tegenwoordig. Yanoro's gebries bereikt zelfs degenen met een slecht gehoor. 'Die meid wil naar de stad verhuizen. Rollemanschiksies

horen hier. Punt uit.'

Hoelang is het wel niet geleden, dat iemand dit woord gebruikte voor de dochters van woonwagenbewoners.

'Koppen dicht nu,' bast Zoni en herhaalt, voor iedereen binnen duidelijk verstaanbaar, de woorden van zijn vrouw. 'Klara heeft gelijk, we moeten niet aan het verleden hangen, als Raji of een ander van ons verder wil komen in dit leven, gunnen we het haar of hem. We stoten onze mensen niet af. We vieren hun slimheid, hun nieuwsgierigheid en bovenal steunen we hen. En dit is het laatste wat erover gezegd wordt. Begrepen?'

Iemand kucht, zo te horen de broer van oma Crina. Haar man Yanoro sputtert wat tegen, tevergeefs. Een minuut later stommelen ze met gebogen hoofd achter Zoni de wagen in. Eenmaal binnen deelt hij op luide toon mee wat al bekend is en iedereen knikt instemmend.

Na de familieraad besluit Zoni de studie en de huur voor zijn achterkleindochter te betalen. Al jaren bewaart hij zes goudstaven. Zijn achterdeurtje noemt hij het, slechts te openen als het nodig is. En dat is nu.

'We hebben het geld en gebruiken het. Ik ben een oude man, je omi is een oude vrouw en je oma en opa zijn ook al op leeftijd. Dit goud is bestemd voor de toekomst van de levenden.'

Niemand die daar wat tegenin durft te brengen. Eén goudstaaf, zo heeft Zoni uitgerekend, is genoeg voor tenminste anderhalf jaar collegegeld, huur en levensonderhoud. Als Raji meer nodig heeft, hoeft ze het maar te laten weten.

Na Zoni's besluit gaan Yanoro en Pali overstag. Ze roepen de anderen toe het schiksie te helpen met de verhuizing en de inrichting van haar huis.

Vergeeten zijn de boze blikken, haar als brutaal uitgelegde

verklaring over haar studiekeuze, het gemor en onderling gerommel. Nu de beslissing is gevallen, gedraagt iedereen zich ernaar.

Zo gaat het al sinds jaar en dag. Onenigheid spreek je uit, vecht je desnoods uit en als er geen oplossing wordt gevonden, hakt een van de ouderen de knoop door. Het is een beproefde methode, reizigers kunnen zich geen langlopende conflicten veroorloven; tweespalt splitst de gemeenschap op en stagneert het onderweg zijn.

Daarom geeft vrijwel iedereen gehoor aan de oproepen van Raji's opa's en oma's.

Vier handige mannen verven het huis in Amsterdam Oud-West; jasmijnwit voor de muren, een tint lichter voor de plafonds en de grauwgrijze deuren en de raamkozijnen frissen ze op met de goudgele kleur van guldenroede. Ze timmeren een boekenkast, een klerenkast en een bed.

De vrouwen in het kamp zamelen meubels in: vier rechte stoelen, twee tafels, kasten, een bankje, een koelkast. Ze zetten de huisraad onder een groot blauw zeil op het plein. Op de laatste dag zetten de burens er vier stevige kartonnen dozen bij. Eén met grote, kleine, platte en diepe borden, één met kookpannen en bestek en één vol glazen en kopjes, kleingoed en een peper- en zoutpot. Daar bovenop heeft iemand een doos vol verpakte eetwaren gezet.

De oma's laten twee donkerrode Perzische tapijten uit hun wagen halen, oprollen en op de groeiende berg aan meubilair leggen.

Raji verhuist op een zomers donderdag in augustus. Het schilderwerk is goed opgedroogd en het timmerwerk zo goed als klaar. Drie achterneven rijden een grote bestelbus het plein op en stouwen hem vol met de klaarliggende huisraad. Met een rood aangelopen gezicht schuift Raji zelf

haar volgepakte koffer achter in de inmiddels overvolle laadbak. Ze puft van de hitte en veegt met een punt van haar T-shirt de zweetdruppels van haar gezicht.

‘Tsjee wat zie je eruit, het lijkt wel alsof je hoofd op barsten staat. Kom, fris je even op voor je gaat.’ Crina neemt haar kleindochter bij de arm, neemt haar mee naar de wagen, de keuken in en geeft haar een schone handdoek.

Raji loopt naar de wasbak, draait de kraan open en plenst met haar handen het koele water in haar gezicht, nek en hals. ‘Arghhh heerlijk.’ Ze dept zich droog met de schone doek, draait zich om, draait bij het aanrecht, kucht en strijkt met beide handen door haar haar. ‘Nou dag hoor, ik ga.’ Ze kijkt weg, spiedt de verte af alsof daar iets wonderlijks staat te gebeuren, zet haar kiezen op elkaar om opkomende tranen terug te dringen, snuit luidruchtig haar neus en zegt overdreven plechtig: ‘Het uur van het afscheid is aangebroken.’ De oma’s slikken hun ontroering weg, lopen met open armen naar haar toe en sluiten haar tussen hen in.

‘O, mijn God, ik ga u beiden zo missen,’ snikt Raji, ‘waarom doe ik dit?’

‘Omdat je het zo graag wilt, kindje, daarom,’ troost omi haar. ‘En je gaat niet van deze planeet toch? Afscheid nemen van degenen van wie je houdt, doet altijd pijn. Onthoud dit lieve kind, hoe groot de afstand ook lijkt, we zijn altijd bij elkaar. En heus, je oma en ik komen vaak bij je op bezoek.’

Crina knikt, neemt haar kleindochter stevig in haar armen, kust haar op de wang en tekent met haar duim een kruisje op haar voorhoofd. ‘God behoede je, kind, tot gauw.’